

František S. Pospíchal
**Kostel sv. Cyrilla a Methoděje
v Bílovicích nad Svitavou**

Příspěvek k pětadvacátému výročí posvěcení, 20. 7. 1913 – 20. 7. 1938

Nákladem vlastním. Tiskem knihtiskárny Typos v Brně, Běhounská 22–24.

Cena Kč 3.-

Prameny : Archiv expositury v Bílovicích nad Svitavou a farního úřadu v Obřanech. Zápisy a korespondence Kostelní jednoty.

Alois Kala : „Bílovice nad Svitavou“ 1931.

Velké štočky zapůjčil laskavě starosta obce p. Alois Kala.

Těm, kdož cestují drahou Praha–Brno–Bratislava oznamuje bílovický kostelíček blížící se Brno. Turistům i poutníkům kyne na pozdrav jeho věž a ohlašuje konec turistických a poutnických strastí. Na kopci „Za humny“ nad nádražím v zeleni sadů, zahrad a upraveného parku je význačnou stavbou Bílovic n. Svit. a dává obci charakteristický ráz.

Letošního roku 1938, dne 20. července, bylo tomu právě 25 let, co byl posvěcen a odevzdán svému účelu.

Bílovice n. Svit. byly **přifařeny do Obřan**, dnes části Velkého Brna. Chodilo se do farního chrámu buď starou cestou kolem Kučerovy cihelny a „panáčkova kříže“, kratší než nynější silnice okresní spojující Bílovice s Obřanami, nebo ještě kratší, ale krkolomnou, stezkou přes „Šišovou“, t. zv. „osmičkami“. Při nepříznivém počasí nebyla to cesta zvláště příjemná. Ale občané bílovičtí vždy si uhájily četnou účastí své místo v kostele. Koncem devatenáctého století Bílovice **rychle rostly**. Z malé osady, seskupené kolem starého mlýna, stala se obec, která r. 1900 měla 1078 a dle posledního sčítání lidu v r. 1930 2216 obyvatel. V létě bydlelo zde později až 1000 letních hostů. Přirozeně vznikl zájem mít v Bílovicích svůj vlastní kostel a faru. Jménem stejně smýšlejících, a to byla celá obec, už v r. 1895, dne 7. srpna, řídící učitel Josef Tepera, František Sklenář, Antonín Rüdiger, Karel Olejníček a František Olejníček podali ke schválení **stanovy Kostelní jednoty** v Bílovicích, jejímž účelem bylo „starati se o zřízení chrámu Páně v Bílovicích“. Stanovy vzalo moravské místodržitelství na vědomost 16. XII. 1885. Do prvního výboru zvoleni byli pp.: předsedou Jan Julinek, majitel mlýna, František Sklenář, rolník, místopředsedou; pokladníkem Ant. Rüdiger, lesník, jednatelem Josef Tepera, nadučitel a do výboru Václav Taranza, rolník, Theodor Zeinar, zlatník, František Olejníček, rolník, František Šurý, stolař. Pokladník už r. 1897 přeložen byl do Adamova k lesní správě a jeho nástupcem se stal p. Frant. Šurý. První pokladniční hotovost, s kterou spolek začínal svoji činnost, byla 44 zl. 82 kr. r. m. Kostelní jednota pracovala ve vzácné **součinnosti s obecním výborem**. Občané téměř všichni přispívali svoji hřivnou jak mohli, jednota rostla. Zástupcové zajeli do Vostopovic podívat se na tamní nový kostelík. Farní úřad obřanský podporoval ochotně akci bílovických katolíků a pomáhal, kde mohl. Stejně

občané obřanští. „Přátel myšlenky přibývá, stává se všeobecnou; byť i krokem mravenčím, blížíme se k cíli“, praví jednatelská zpráva z r. 1898. Do výboru nastupuje nový člen Florian Blažek, vrátný v továrně. Zhotoveny **první plány kostela** dle vzoru kostela v Podolí a druhý dle kostela v Černovicích. V r. 1901 zbudován **hřbitov** nákladem 3351.78 Kč a vysvěcen. Pozemek darovala pí. Vilemína Julínková, vdova po majiteli mlýna. Jednotě začínají **první nesnáze**. Stěžuje si jednatel: „z vlastního tábora rodí se nám překážky, mnoho jest ještě těch, kteří netáhnou s námi za jeden provaz, nýbrž casnují za opačný jeho konec“. Utěšuje však členy: „Jen svorně ku předu! Zdržeti nás mohou nepřátelé, ale překaziti dílo naše nemohou. Vystavěním kostela zbuduje si nynější pokolení trvalou památku v srdcích vděčného potomstva. Často sobě pomyslí: Ti naši milí předkové byli přece jenom hodní lidé a o povznesení naší obce velice pečliví. Vystavěli nám kostel, zbudovali školu, zřídili hřbitov, postavili nákladnou lávku železnou, postarali se o dobré silnice, pusté stráně zalesnili, ovocným stromovým posázeli, zřídili prostranou verandu v rozkošném údolí Palackého atd.... A ústa mnohého z vděčných těch potomků šeptati budou tichou modlitbu díků.“ Na sbírky svorně přispívají jak letní hosté tak i členové jednoty a občané. Účty revidují A. Menšík a Josef Kala. Jednota má už jmění na 10.000 K. Pravidelně většími obnosy přispívá Cyrillomethodějská záložna.

Ale všechno to nestačilo, aby cíle Jednoty bylo dosaženo. Sama jednota při veliké obětavosti občanů i štědrosti letních hostů poznala, že nutno hledati větší pomoc, aby kostel byl brzy postaven a zájem pro stavbu neochabl. Vždyť počátkem tohoto století Bílovice, jako obec Brnu blízká, cítila vliv liberalismu a lhostejnosti náboženské. Bílovické lesy patřily knížeti Liechtensteinu. Ten byl vždy štědrým podporovatelem chrámů na svých statech. A tak se jednota obrátila o pomoc k němu a podpora byla přislíbena. „Těžký vůz pohybuje se velmi zdlouhavě; dojede však jistě, potáhnou-li koníci trpělivě dále; dojede dříve, poskytnou-li mu šlechetné duše nějaké vydatné přípreže.“ A té se dostalo. Panující kníže Jan z Liechtensteinů dal dar 12.000 K. Tak v r. 1905 dostoupilo jmění Kostelní jednoty obnosu asi 30.000 K. Ale rozpočet na stavbu byl 50 tisíc. Starostou v obci se stal po Václavu Taranzovi, jedním ze zakládajících členů jednoty, p. Josef Kala, rolník a jednota nabyla naději na pravidelnou podporu obce z t. zv. pivního krejcaru. A také **správa obce** od r. 1904 přispívala na stavbu kostela ročně tisícem K. Mezi dobrodince byl zapsán také Potravní spolek. Avšak ke stavbě nedocházelo a někteří pozbývali trpělivosti. Vyskytly se i pomluvy a podezřívání členů výboru a to i v novinách. Bylo nutno jednati rychle. „Vypůjčíme si! Kdybychom měli čekati, až bude celý obnos pohromadě, nedočkali bychom se toho tak brzy“!

Rokem 1906 vstoupila jednota do druhého desetiletí svého trvání. Majetek jednoty byl 27.709.72 K na spořitelni knížce CM záložny a hotovosti. Mimo to stavební místo a pole. Rozhodnuto přikročit ke zhotovení definitivních plánů a rozpočtu. Důležitý tento počín zahajuje řídicí učitel Josef Tepera ve zprávě jednatelské 5. VII. 1906 modlitbou:

„Dejž nám, Bože, všechněm mysl takovou, bychom veškeré úmysly, veškery snahy své k obecnému dobru obraceli všichni. Naplň nás všechny pravou vůlí a dej, bychom ji také konali. Světlo Tvé, Pane, pravda Tvá, požehnání Tvé naplní srdce nás všech. Vzbud' nám věrné přátele, mocné ochránce a zastavatele.

Vzbuď nám muže a ženy podle srdce svého. A jako dnes po širých vlastech slovanských zaznívá jásavá píseň velehradská z úst milionů věřících, tak i my doufejme pevně, že v době nedaleké, nadšeni radostí nad vykonaným dílem, zapějeme všichni radostně: Ejhle, oltář Hospodinův září!“

Všechno, zač tehdy prosila modlitba, se stalo, ale jednota musila také prožít svou Kalvarii.

21. listopadu 1907 sešel se výbor jednoty spolu s výborem obce. Otevřeny byly oferty stavitelů Leopolda Jungmanna a Františka Přikryla z Brna na stavbu kostela dle plánů architekta Blažka z Král. Pole. **Stavba zadána** jednomyslně staviteli Přikrylovi za rozpočtený náklad 40.937 K 42 h s 12% slevou, již stavitel nabídl. Jednota měla 31.000 K jmění. Nedala se tudíž do stavby lehkovážně. Zvláště když obec Bílovice každoročně přispívala tisícem K a na křídlici a vazbu, z Liechtensteinských podniků povolena byla sleva 40%.

Tak na svátek sv. Cyrilla a Methoděje 1908 **posvěcen** byl dp. Bohuslavem Homolou, farářem obřanským, **základní kámen**. Do listopadu téhož roku kostel už stál, třeba že ne úplně dohotovený. „Až bude stavba úplně hotova a okolí kostela krásně upraveno, budeme směle moci říci, že tak pěkného kostela v širokém okolí není“, slibuje si jednatel.

Manželé Jan a Filomena Janákoví dali svým nákladem zhotoviti **hlavní oltář**. Rada zemského soudu Dr. Eisler, pivovar Moravia a pivovar starobrněnský opatřily **zvony** za obnos 1800 K., obecní rada zakoupila **věžní hodiny** za 1125 K. „Budou ukazovati na tři strany a bítí celé, půlky i čtvrtě.“ **Křížovou cestu** do kostela darovala pí. Anna Havlásková s rodinou.

„Nikdo před krátkou dobou ještě nevěřil, že státi bude v obci naší kostel. A hle, Bůh vzbudil nám dobrodince, pomocí kterých dílo jsme téměř dokonali ... ale v červnu 1909 zaslal stavitel předsedovi kostelní jednoty klíče od kostela, ačkoliv kostel nebyl ještě hotov ani odevzdán. Dělníci, kteří dále na stavbě pracovali, chodili si klíče vypůjčovat. Předseda měl za to, že dostal klíče na uschování. Stavitel předložil účty za řádné práce 38.972.39 K a za mimořádné 17.356.92 K po 12% slevě celkem 51.652.63 K místo oferovaných 40.947.42 K s 12% slevou, t. j. 36.024.93 K.“

Vznikl z toho **spor se stavitel**. Předsedou jednoty se stal p. Jan Janák, neboť zemřeli zasloužilí členové výboru Frant. Sklenář a Frant. Šurý. Místo p. Sklenáře nastoupil pan Karel Hlaváč, rolník, a noví členové Josef Jura a Robert Homola, vrchní oficiál poštovní. Valná hromada 5. XII. 1909 dala pp. Janu Janákoví a Karlu Olejníčkovi „plnou moc, aby vše co za dobré uznávají, jménem kostelní jednoty učinili. To se týká hlavně zastupování u soudu a rozepře se stavitel aneb uzavření nějaké půjčky jménem kostelní jednoty“.

Vždyť mezi tím zjistili znalci, že **stavba není dokončena** a stavební úřad okresního hejtmanství konstatoval, že je také **špatná**, takže na př. věž je na spadnutí, střecha špatně pokryta, ve schodišti na věž schází omítka a j. Některé práce nebyly vůbec provedeny, ačkoliv jsou v plánech i v rozpočtu. Tak kyvadlové dveře, Boží muka, druhý jímač u hromosvodu, rukojeť k zábradlí. Stavitel se hájil a předal spor dru Adolfu Stránskému. Kostelní jednota dru Jos. Koudelkovi. A teď měl další průběh rychlý spád. Soudní znalci naznali, že uvedené nedostatky jsou poměrně malicherné a nejsou takového rázu, že by se pro ně stavba mohla prohlásiti za nedokončenou.

Zemský soud v Brně **odsoudil jednotu** dne 12. VI. 1910 k zaplacení 12.875.38 K ze žalovaných 20.955.56 K. Proti rozsudku podáno odvolání. Ale vrchní zemský soud rozsudkem ze dne 14. IX. 1910 rozsudek první stolice potvrdil. Mezi tím 10. IX. stavební rada Rudolf Dvořák po novém prozkoumání stavby prohlásil, „že jest stavba v každém ohledu vadnou a z veřejného ohledu nelze ji používat.“ Okresní hejtmanství zakázalo používání kostela a přikázalo obci **kostel zavřít**, dokola ohradit a přístup k němu zakázat. To už ale rozsudek druhé instance vešel v platnost a dr. Adolf Stránský jako zástupce stavitelův, zažádal na kostel **o exekuci**. O stavbu počala se zajímat i širší veřejnost, úřady a denní tisk: „Máš-li neštěstí, o posměch se nestarej“, praví staré přísloví. A tak i tiskem šířily se zprávy, že „židé koupí náš kostel a že na věži vztýčena bude muří noha¹ místo kříže, že se kostel rozboří a získaným kamenem opraví obecní cesty“ atd. Uvaleny exekuce i na soukromý majetek členů výboru jednoty. Spor přenesl se až k nejvyššímu soudu. Ale i nejvyšší soud později 16. V. 1912 rozsudky prvních instancí potvrdil. Jednota měla zaplatiti proti původnímu prelimitovanému obnosu o 20.000 K více a to za stavbu úředně zavřenou a k užívání naprosto nezpůsobilou. Celá dlouholetá, vytrvalá a trpělivá akce ztroskotala. Všechna práce i dary obětavých členů a dobrodinců obráceny v niveč. Opravdová Kalvarie Kostelní jednoty. „A pod křížem lidu posměch zněl!“

Houževnatý předseda jednoty p. Jan Janák svolal na 7. května valnou schůzi Jednoty. Zvolen a doplněn byl nový výbor.

Jan Janák, předseda,
Josef Tepera, řídící učitel, místopředseda,
Alois Topinka, typograf, jednatel
byl brzy vystřídán Robertem Homolou,
Josef Kala, rolník, pokladník,
Václav Taranza, rolník,
Karel Olejníček, tovární mistr, hospodáři,
Josef Jura, soukromník,
Antonín Srba, rolník,
Antonín Kartous, rolník. Náhradníci:
Vojtěch Taranza, rolník,
Jan Drahovzal, rolník,
Antonín Kachlík, dělník ve mlýně,
Frant. Kučera, rolník,
Karel Hlaváč, rolník a
Robert Homola, vrchní poštovní oficiál, revisoři.

Na schůzi usneseno ve sporu se stavitelem pokračovat, zakoupit pozemky na stavbu fary a to parc. 272/2 od Vojtěcha a Josefy Taranzových, parc. 273/2 od Karla a Aloisie Hlaváčových. Jan Janák půjčil 1000 K, Cyrillomethodějská záložna darovala 500 K, sl. Schautová z Brna 2600 K. Ministerstvo veřejných prací povolilo subvenci 6000 K, splatnou ve třech lhůtách. Usnesena změna zastaralých stanov v některých bodech.

Od **exekuce zachráněn kostel** tím, že okresní hejtmanství jej prohlásilo ve smyslu ministerského nařízení z r. 1897 za ústav veřejný a všeužitečný, a tím veškeré exekuce na kostel zakázány. Tak zachráněna alespoň nedokončená a vadná stavba.

---

¹Šalamounova šesticípá hvězda, odznak synagog.

Do sporu se stavitelem se v r. 1912 vložila konsistoř a moravské místodržitelství a naléhaly na jednotu, aby spor smírem vyřídila. Jednota neměla prostředků a pak živě cítila křivdu na sobě spáchanou. 25. června a 3. července z nařízení místodržitelství **stavba znovu prozkoumána**. V komisi byl stavební rada Rud. Dvořák, stolařský mistr Chvátal z Brna, pokryvač Václav Kubiček ze Židenic a zedn. mistr Leopold Fritz z Bílovic. Komise shledala a oznámila místodržitelství tyto **hlavní závady**:

Trhlina ve zdi, o kterou se opírá stavba kůru. Kůr musí býti podepřen dvěma železnými sloupy. Do krytby střechy vniká voda a proniká až do výšky zdí 180 cm. Dřevěná konstrukce střechy je slabá a místy nahnilá. Trámy nedostatečně spojeny. Konstrukce střechy spočívá místo na zdi na hlavní římsce. Tyto závady ještě v míře větší jsou na věži, nepoměrně vysoká věž zatěžuje přespříliš zdivo. Proti intencím projektanta je věž opatřena vysokou „lucernou“. Při nárazu větru jest nebezpečí shroucení věže. Drát hromosvodu vede do vnitřku věže a upevněn je na dřevě. Rekonstrukce střechy je naprosto nutná a vyžádá si nákladu jako když se pořizuje nová. Zároveň pořízen rozpočet na nutnou opravu v obnose 10.607 K 69 h.

Dík úřadům církevním, doporučením okresního hejtmanství a mor. místodržitelství, intervencím dra Ant. Cyr. Stojana, podařilo se pro jednotu vymoci státní **subvenci** 25.000 K, bude-li dosaženo porovnání ve sporu. K tomuto **porovnání** došlo 31. XII. 1912 v kanceláři dra Stránského. Stavitel obdrží ze státní subvence 15.000 K k úplnému vyrovnání všech pohledávek i s úroky a výlohami sporu. Jednota se vzdá jakýchkoli nároků proti staviteli za nedokonale provedené práce, dr. Stránský odvolá všechny žádosti za exekuce a oznámí to mor. místodržitelství. Za dalších deset tisíc subvence provedou se řádně všechny nutné opravy a doplní vnitřní zařízení kostela.

Tak skončen tříletý úmorný spor a boj kostelní jednoty a rok 1913 začal svítícími paprsky slunce radosti.

Radostná už byla valná hromada za svátek Zjevení Páně, 6. ledna 1913. Poděkováno dru Jos. Koudelkovi za vedení celé pře a za to, že jednotu zastupoval zdarma. Jednota platila jen kolky. Do výboru zvoleni noví členové: Martin Kalod, Antonín Kachlík, Josef Nesrsta, Leop. Fritz, Karel Ondrůj, kovář, P. Jos. Kružík, kaplan obřanský, Frant. Hýsek, holič. Revizoři: Petlach Julius, prokurista banky, Havlíček Jan, obchodník. Zadány ihned opravné a zajišťovací práce. Vazba střech a věže tesaři Chvátalovi z Brna, stolařská Janu Svobodovi z Bílovic, pokrývačská Václ. Kubičkovi ze Židenic, klempířská Emanueli Vackovi z Bílovic, zednická Leop. Fritzovi. Přehled potřebného kostelního inventáře sepsal P. Kružík. Dle tohoto soupisu **„bohoslužebné nádoby a roucha** v počtu dostatečném a vzácném výběru od šlechtných dobrodinců zjednány hlavně zásluhou čilého sběratele p. Josefa Jury, domkáře z Bílovic, za vedení koop. vdp. Josefa Kružíka.“ „Dle soupisu z r. 1913“ darovali: Hlavní oltář Jan a Fil. Janákovi, rodina Karla Olejníčka oltář Bolestné Panny Marie, Josef a Vilém Kala křtitelnicí, Anna a Marie Havláskovy věčnou lampu (kříž. cestu už dříve), Ad. Zlámalová zvonky, Aug. Procházka lucernu k zaopatřování, Jan Havlíček koberec před oltář, Marie Dufková velký kříž v předsíni, Jakub Svoboda kadidelnicí. Ornáty: Marie Taranzová červený, Klára Prachařová zelený, rodina Kozlová a Jos. Paříšková bílý, Marie Petlachová černý, rodina Ondrůjova fialový; Františka a Marie Svobodovy šest oltářních svícňů, Jan a Františka Kartouzovi

druhých šest, nejmenovaná mešní knihy, Julie Schützová zvonek k sakristii, Marie Šimáčková velum, Anna Marková kříž na rakev, Apol. Vacková patenu k zaopatřování, rodina Homolova baldachýn, rodina Zeinarova ornát, kadidelnici s loďkou, aspergil s nádobkou na svěcenou vodu, nádobku na vodu k oltáři, rodina Kachlíkova šest svícňů k rakvi a tabulky na oltář, rodina Klodnarova kalich, rod. řed. Dubanského ciborium s pláštěm, rod. řed. CM. zál. Kratochvíla monstranci, Teperovi a Florovi rochety pro kostelníka a ministranty; alby a rochety Matylda Kaloudová, pí. Růžičková, pí. Dubanská, pí. Zeinarová, Julie Schützová, útulek bl. Anežky, sestry III. řádu sv. Františka; antipendia na oltáře a příkrývky: Magd. Svobodová, Vil. Svobodová, Anežka Bezrauchová, Cecilie Smutná, pí. Majerová, Lidm. Šurá, pí. Homolová, pí. Biberlová, pí. Kartousová, Aloisie Škroblová; menší prádlo oltářní darovaly pí: Emilie Vašíčková, Hudečková, Schützová, Zeinarová, Prachařová atd. Petr Beneš z Brna daroval pult, Jos. Choděra 2 polštáře. Není takřka v Bílovicích ani rodiny, jejíž členové by ke stavbě a zařízení kostela nebyli přispěli. Ostatní inventář ze sbírek a darů pořídila Jednota. Varhany od fy. Vojt. Káš z Brna zakoupeny za 2000.- K z první státní subvence. Zpovědnici, kazatelnu a 16 lavic zhotovila stolařská firma Frant. Kubásek v Brně za 1500 K. Tak o tom píší záznamy z r. 1913.

V témže roce studnař ze Senetářova, Emanuel Zouhar, vykopal a postavil **studnu u kostela** za 1300 K. Rolníci přivezli 36 fůr červeného písku na planýrku u kostela. Opravné práce prohlédl opět stav. rada Rud. Dvořák a vyslovil se o práci pochvalně. A tak byl v červnu kostel připraven ke svěcení.

Jen jedna věc chyběla. Kdo dá záruku, že bude pečovat o udržování kostela? Obec Bílovice odmítla. Cyrillomethodějská záložna v Brně položila **základ kmenového jmění** 1000 K. Biskupská konsistoř tedy povolila benedikci (svěcení) kostela a delegovala k tomu vdp. pana děkana Juliuse Koubka z Bystrce. Slavnost svěcení usneseno konati 20. července 1913.

Celá obec se chystala. Hudba objednána z Obřan, okolní farnosti pozvány oznámením s kazatelen, vyvěšeny plakáty, varhaníkem ustanoven p. řídící učitel Josef Tepera, kostelníkem p. Jos. Jura, slavobrány postavili pp. Ant. Srba a Leop. Fritz, břízky obstarali pp. Jos. Srba a Ant. Trnka, objednáno 2000 pohlednic a medajlek s obrazem sv. Cyrilla a Methoděje, u slavobran stála v noci hasičská stráž a Bílovice čekaly na slavný den.

V neděli byl na nádraží uvítán světitel a **kostel posvěcen** za přísluhy kněží obřanských vdp. Bohuslava Homoly a katechety vdp. Jana Mejzlíka. Slavnostní kázání měl vdp. dr. P. A. Slovák, profesor z Brna. Slavnosti se zúčastnili také vdp. z Adamova a z Ochoze. Tak sloužena v Bílovicích první oběť mešní a jásavé „Ejhle, oltář Hospodinův září“ neslo se daleko a lesy odpovídaly ozvěnou.

Pamětní listina, kterou vypracoval a přečetl vdp. Bohuslav Homola, s ostatními pamětnostmi uložena v plechové schránce ve zdi v předsíni na evangelní straně kostela.

Odpoledne konal se výlet do Palackého údolí, aby také mladí přišli na své.

Kostel byl tedy postaven, zařízen a posvěcen. Čekal jen na **svého kněze**. Poněvadž nebylo dosud farní budovy a fara v dohledné době nemohla býti fundována, jmenoval brněnský biskup dr. Pavel Huyn do Bílovic obřanského kooperatora vdp. **Josefa Fišera** jako expositu dnem 1. září 1913. Zřízena tudíž v Bílovicích expositura

fary obřanské a exposita v Bílovicích byl současně koop. v Obřanech, uvolněným pro duchovní správu u nás.

„Bylo to ke konci srpna“ píše P. Fišer, „když jsem se do Bílovic dostal. Byl jsem velmi srdečně a s láskou uvítán a ze školy ve slavném průvodu veden do kostela... Bydlel jsem u „schemajstra“ Karla Olejníčka v I. poschodí (nyní dům p. Emanuela Vacka). Býval to letní byt pro Brňáky. To byla první fara. Kostelní jednota tenkrát neměla prostředků, aby mohla lepší byt expositovi poskytnouti. Bylo mnoho dluhů – muselo se šetřit – já to uznával a byl jsem spokojen. Farníci mně to vynahradili svojí láskou, materiálně mne také podporovali, ani za války jsem „podvýživou“ netrpěl. Svátek sv. Cyrilla a Methoděje byl vždy slaven slavně. Zval jsem na tento den kazatele cizí, vzpomínám redemptoristy P. Mečíře, který rád na tento den do Bílovic zajížděl a kazatelem slavnostním býval. Z Obřan na tento den přicházivalo proceství, někdy i s knězem, na pouť, takže účastenství bývalo ohromné. Pohoštění duchovenstva si každoročně vzala na starost rodina p. ředitele pokladny CM. záložny Dubanského. Z „Brňáků“, kteří bydleli tenkrát v Bílovicích v létě a byli dobrodinci kostela, připomínám ještě rodinu ředitele CM. záložny Kratochvíla a potom berního ředitele Ošmeru. Zkrátka, musím přiznat, že obětavost farníků byla příkladná a vzorná. Tak jsem přečkal celou světovou válku v Bílovicích – dobré i smutné časy – a vždy s láskou vzpomínám na svůj pobyt tam a svoje první farníky.“ (Z dopisu P. Jos. Fišera, nyní faráře v Nedvědicí pod Pernšt.)

Od 1. ledna 1914 má expositura bílovická své **vlastní matriky** a všechny spisy farní i s archivem.

V roce 1914, připadlo to tehdy na 11. června, slavilo se v Bílovicích **po prvé Boží Tělo**. Oltáře zbudovali a postavili hospodáři: Karel Hlaváč, Ant. Trnka, Ant. Srba a Jos. Kala a jejich rodiny staví je s chvályhodnou pečlivostí a obětavostí každoročně dodnes. Okolí kostela péčí starosty Antonína Kartouse posypáno pískem, kostel i oltáře ozdobeny břízkami. Pozvána hudba z Obřan a svátostný Spasitel po porvé nesen ve slavném průvodě bílovickou obcí.

Snahy o postavení farní budovy neutuchaly. Už v roce 1913 z různých ofertů vybrán ofert zednického mistra Karla Kučery a sjednána s ním cena za postavení fary. Ale místodržitelství nepovolilo dáti se do stavby, dokud nebude udělena státní subvence. Celá akce postavení fary byla pochována světovou válkou. **Studnu u kostela** 13. prosince 1913 převzala do své správy obec; nahradila jednotě 500 K za výlohy a přijala od ní revers, kterým kostelní jednota „studnu ponechává k veřejnému užívání, pokud zásoba pro faru a kostel vystačí. Když pumpa opravy potřebovat bude, obec na svůj náklad zapraví.“

Za **války světové**, 1914–1918, kdy většina mužů je na bojištích, kostelní jednota nemůže konat prav. valných schůzí a jednotu vede předseda s užším výborem. Za to však nový kostel stává se útočištěm všech zarmoucených a těžce zkoušených. Tam čerpají útěchu a posilu v dobách tak zlých. Jenže zvonů hlas už neslyšet. Zůstal jen zvon nejmenší. Pořízena socha sv. Antonína (pí. Magd. Svobodová) a sochy Srdce Páně a Panny Marie (pan Fr. Hýsek a Josef Jura).

I světová válka se skončila a naši vojáci se vraceli domů. Nejpozději ovšem ti, kteří bojovali v legiích v Rusku, Francii, Srbsku a Itálii. Mnoho jich také na bojištích zůstalo a dnes je kryje cizí země a hřeje zbožná vzpomínka všech těch, kteří je znali.

Po roce 1919 vrací se život pomalu do svých kolejí a vzedmuté vlny pomalu se

tiší, i když to někdy hodně hlučně a ne beze škod zabouří i v naší farnosti. Rány válkou způsobené, pomalu se zacelují, ale jízvy zůstávají.

1. ledna jmenován expositou pro Bílovice n. Sv. dp. **Alois Povolný**, administrátor v Uníně. P. Josef Fišer stává se v Uníně farářem. Na varhany hraje za neduživého p. nadučitele p. učitel Josef Fuchs. Kostelníkem se stává na krátký čas p. Julius Slaný, krejčí.

Varhany byly opraveny nákladem 800 Kč ještě v r. 1919. Ale bez zvonů je smutno. Zvonovina není vůbec k dostání a těž zvonů ocelové jsou pro finanční prostředky jednoty cenou nedostupné. Zakládá se však péčí exposity „zvonový fond“.

Následujícího roku na valné hromadě 2. února zvolen nový výbor takto: předsedou Jan Janák, místopředsedou Jan Drahovzal, jednatelem P. Alois Povolný, pokladníkem Josef Kala, hospodáři Antonín Kachlík a Ant. Srba, náhradníky Ant. Mrázek, Antonín Trnka, Frant. Fritz, Jos. Mazanec. Dalšími členy výboru: Jos. Nesrsta, Frant. Hýsek, F. Meluzín, R. Švábenský, Vinc. Blatný, Jakub Svoboda, Jaroslav Nesrsta, Leop. Fritz a Antonín Svoboda. Varhanictví přejímá sl. učitelka Milada Wünschová, kostelnictví p. Ant. Srba. Z **darů sv. Otce** 1000 Kč poděleno asi 55 chudých dětí. Na vánoce po prvé postaven v kostele „betlem“, od různých firem zakoupený z darů dobrodinců – radost dětí i dospělých. Do dnes jej obětavě staví vrchní městský zahradník p. Rud. Hrubý.

O vánocích v noci, 25.–26. prosince byl **kostel vykraden** dosud neznámými lupiči. Svatostánek byl vypáčen, sv. hostie rozházeny po zemi, ukraden kalich, cíboř, lunula, nádoba na svěcenou vodu i stříbrný aspergil. Mimo to plachta z hlavního oltáře a mešní kostelní prádlo. Lupiči navrtali dveře do sakristie, prořízli otvory, odstrčili závory a zločinné dílo dokonali. Dlouho se každoročně na sv. Štěpána pořádala smírná pobožnost za tuto svatokrádež. Brzy se však našli dobrodinci, z jichž darů a příspěvků byly ukradené věci nahrazeny. Hasičská pojišťovna hradila z pojistného 612.- Kč, na darech peněžních vybráno Kč 6018.70. Mezi největšími dárci byli: CM. záložna v Brně, farní úřady Král. Pole, Obřany a jednota Československého Orla. Farníci i různí dobrodinci až z Čech a Slezska dali dary stokorunové. Učitelka ručních prací z Kremže v Čechách píše: „Velice bolestně se mne dotkla smutná zpráva o vaší veliké svatokrádeži. Tedy s radostí spěchám a zasílám malý dárek (100.- Kč) na pořízení posvátných nádob za spásu drahých zemřelých rodičů a za spásu své duše, z veliké úcty a lásky k svátostnému Spasiteli.“ – Dále v roce 1921 opravena **kaple sv. Jana Nepomuckého** „Za vodou“. Je prastará, r. 1849 byl pro ni slavnostně posvěcen zvon, darovaný občanem Šloffem a kaple sloužila za zvoničku. V kapli obě sochy: sv. Jana Nepomuckého a zvláště socha sv. Václava mají i historickou i uměleckou cenu dle dobrozdání památkového úřadu a bylo by krásnou památkou na letošní jubilejní rok upravit kapli dle původní stavby, umístit a upravit lépe oltář a konservovat obě sochy.

Rodina Wünschova (1922) získala od p. Blatného, řezníka, starobylou **sochu sv. Anny** (patrně kopii sochy ve Křtinách) a darovala ji kostelu s pěkně vykládaným oltářem. Poněvadž při pouti do Křtin na sv. Annu – záslibný to poutní den obce Bílovice n. Sv. – byly roztrhány korouhve, pořízeny nové.

Snaha Bílovic o samostatnou duchovní správu potkává se stále s nezdarem. I starosta prof. Anděloslav Olejníček snažil se odkatastrovat Bílovice od farní obce obřanské. V Bílovicích konkurenční výbor nemůže býti zřízen, dokud zde nebude i dle státních zákonů založena samostatná farní obec a Obřany dosud mají podle zákona

právo vymáhat konkurenční příspěvek Bílovic pro sebe. Jednání s knížetem Liechtensteinem o patronát a vybavení fary také ztroskotalo po zabrání bílovických lesů státní správou. Jsme tedy odkázáni jen na sebe.

V roce 1924 začala vážná akce na zbudování **nových zvonů**. Zakoupit zvony ocelové bylo zamítnuto a to – jak budoucnost ukázala – zcela správně. Na sbírkách pp. Frýza a Drahovzal sebrali Kč 3.511.50. Výnos sbírek a darů byl Kč 12.000.-. Členové Kj. vzdali se honebného v její prospěch a mnozí vzdávají se do dneška. Zvony byly zakoupeny od zvonařské firmy Hillerovy. Obrazy na zvonech jsou: sv. Cyrill a Methoděj, sv. Anna, sv. Václav. Nápisy: na velkém zvonu „Dědictví otců zachovej nám, Pane“, na středním „Sv. Anno, oroduj za nás“, na malém „Nedej zahynouti nám ni budoucím“. Váha velkého zvonu je 252 kg, malého 106 kg. Tóny jsou C I, F I, starý má Cs. 28. října 1924 konala se slavnost svěcení zvonů. Světitelem byl J. E. Dr. Josef Kupka, biskup brněnský a po jeho kázání po prvé zvony vyzváněly za padlé vojíny, jimž vyzváněti staré za války nemohly. Pro nové zvony bylo nutno věž upevnit novými traversami. A od té doby zvoní k radostným a smutným událostem Bílovic, jásají i lkají a zvou všechny k svátostnému Spasiteli.

Po resignaci p. Janáka, jenž s takovou houževnatostí a pílí vyvedl jednotu z těžkého postavení a zasloužil si právem názvu čestného člena, stal se předsedou p. Jan Drahovzal, rolník, Josef Wunsch mp., pokladníkem po Jos. Kalovi Vladimír Svoboda na schůzi 11. 1. 1925. 1. srpna doprovodila jednotu na poslední cestě dlouholetého svého jednatele p. říd. učitele Jos. Teperu, o jehož smrti praví domácí protokol farní, že zemřel „zdolán tragikou své rodiny“. V tomto roce pořídila elektrické svíce na oltář rodina elektrikáře p. Löffnera. Elektrický proud pro kostel dodává dodnes zdarma bílovická elektrárna, jež právě tímto stálým darem umožnila kostelu tak krásné světelné vybavení. Posvěcena byla socha „Královný máje“, darovaná sl. Aloisíí Havláskovou a zakoupen sváteční červený ornát. Pořízeny plány na stavbu farní budovy, ale úřady je neschválily. Po nových marných pokusech konstatováno, že za daných poměrů nelze na stavbu pomýšleti. Exposita bydlil dál v soukromých bytech, a to zprvu u pí. Holičové, pak v domě p. Rob. Homoly, naproti škole. Pomýšleno i na to, aby kostel byl dán do správy některého řeholního řádu. R. 1926 stanovy jednoty změněny po druhé. Změna týkala se majetku jednoty, tedy kostela, pozemků a ostatního. Majetek v případě zániku jednoty má připadnouti řk. biskupské konsistoři v Brně. K jinému účelu, než-li zabezpečení řk. kostela a fary se majetku nesmí použít. R. 1927 byl kostel vymalován firmou Plachý z Blanska za obnos Kč 4325.-. Znovu opraveny a vyčištěny varhany. Rok na to, při velké vichřici, byla se střechy shozena spousta krytiny a bylo nutno křídlice na kostele drátem svázati. Rok 1929 vyznačen dvěma velkými událostmi. 22. května konala se po prvé **biskupská visitace**. Visitátorem byl J. E. dr. Josef Kupka. Byl na nádraží slavně uvítán a jeho návštěva stala se „vzácnou manifestací katolicismu“. Koncem roku, od 1. do 15. prosince, konány **první misie** u nás. Řídil je dp. P. Šálek C. Ss. R. z Červenky u Litovle. Byly to duchovní svátky katolíků bílovických. Rok na to, opět v prosinci, obnovu misí vedl dp. P. Ig. Coufal ze Sv. Hory u Příbramě. Při misii posvěcen byl a postaven misijní kříž na pravé straně kostela. R. 1930 dostavěn byl **dům č. 413 pro expositu** nákladem asi Kč 90.000.-. 22. května se tam P. Povolný nastěhoval a exposita přestal bydliti v nájmu. Toho roku také posvěcena socha sv. Terezičky. Světitelem byl farář adamovský, dp. Jakub Rozmahel, který velmi často rozplameňoval duše bílovických

katolíků k akcím náboženským. Kázání měl dp. P. Leon Pauk OSS. z Vranova.

1. února 1932 jmenován byl dp. Alois Povolný farářem v Deblíně u Tišnova a expositou v Bílovicích n. Sv. **P. František Pospíchal**, kaplan u Panny Marie na Křenové v Brně. 14. února na 1. postní neděli rozloučili se srdečně farníci s P. Povolným. Byl v Bílovicích plných třináct let. Za jeho působení rozvinul se čilý život spolkový, založena Lidová jednota, Čsl. Orel, odbočka Svazu katol. žen a dívek. V této době často zde kázal a v duchovní správě pomáhal katecheta dp. Josef Navrkal. Rovněž kostel ozdoben novými sochami sv. Terezičky (III. řád), Lurdské Panny Marie a obrazem sv. Josefa (pí. Šurá a Kartousová) a j. Odpoledne představil se farníkům nový exposita prvním postním kázáním. V kostele byl uvítán družičkou Löffnerovou Štěpánkou za děti a výborem Kj. za farníky na faře. Jmenovacím dekretem biskupským expositura v Bílovicích n. Sv. prohlášena za exposituru trvalou a exposita dostal titul vikáře exposity. Byl to první případ v naší diecési. Na farní archiv pořídil stolař p. Mikula modřínovou pevnou skříň – vždyť archiv roste rok od roku – před farou upravena zahrádka a postaven železný plot. Zednické práce udělal vždy obětavý polír p. Frant. Hýzl zdarma. Na podzim kolem kostela a fary vysázeno na třicet ovocných stromů, základ budoucího **sadu a ovocné aleje** ke kostelu Tyršovou ulicí. Ořechy darovala obec, peckoviny p. Fr. Frýza, ostatní zakoupeny. Rodák bílovický, akademický malíř a sochař mistr František Koudelka, vymaloval a daroval kostelu **obraz sv. Václava**, olejomalbu. Je umístěn nad stolcem po epišt. straně oltáře. Byl posvěcen 28. října 1933 po kázání dp. katechety V. Konicara z Brna. Při fotografování obrazu stala se nehoda. Závan větru srazil obraz se štafle, ale neštěstí bylo zabráněno pohotovostí družičky Pavišové Helenky. Podařilo se jí obraz zachytiti. Utrpěl jen nepatrnou trhlinu, která mistrem opravena tak, že není po ní ani památky. Na kopci u kostela byla vždy v létě velká potíž o vodu. Studna u kostela třeba na 25 m hluboká nemívá v létě dostatek vody. Vždyť tam chodí celé okolí. V zimě pp. Mikula a Kocman shodně našli proutkem vodu na dvoře fary. Nezaměstnaní hoši z jednoty Orla se dali v lednu do práce a všem ku podivu již ve hloubce 7.30 m přišel na vodu Josef Hýzl, který právě ve studni pracoval. Studně prohloubena asi do 9 m a je v ní vody stále dost. Práci řídil studnař Herman. Na půdě kostela během let nashromáždilo se mnoho smetí a v zásobě polébaných křídlic musil se udělati pořádek. Pí. Drábková s několika pomocníky provedla tuto práci důkladně a obětavě. Na betlem zhotovil skalku p. Harašta a ku potěše dětí přibyly nové sošky. Péčí odbočky svazu zahrádkářů a přátel přírody upraveno plánovitě **okolí kostela v pěkný park**. Práci řídil p. řed. Nádvorník, p. Holub, předseda včelařského spolku, tech. úředník Zbrojovky p. Menšík a p. Arnošt Srba. To bylo na jaře 1935. V následujícím roce o velikonocích ujala se varhanictví sl. Božena Lanková a řídí zpěv do dnes. Dne 4. října posvěceno expositou po kázání dp. P. Aloise Prokopa OSS z Husovic sousoší sv. Františka, pořízené z darů sebraných většinou členy III. řádu. Sochu zhotovila fa O. Dania ze St. Brna. V témže roce z darů pí. Pauly z Prahy a nejmenovaných opraven důkladně vyřezávaný kříž nad „Řicmanskou“. V roce 1937 z výtěžku sbírky bíl Srbů a darů jednotlivců podniknuta nákladná **oprava kostela**. Opravena střecha, římsy a okapové roury, schody před hlavním vchodem, které hrozily sesutím, natřen i kříž na věži. Bez lešení pouze se žebříků vykonali tuto krkolomnou práci p. Em. Vacek a mladý odvážlivec p. František Špatný. Péčí obce a starosty p. Aloise Kaly nově natřen ciferník hodin a hodiny opraveny. U silnice do

Řícmanic na rozhraní Bílovic stála boží mučka na místě, kde v letech devadesátých minulého století zabil jistý Kratina svého soka v lásce Balšána z Řícmanic. Mučka už byla velmi schátralá. Dali se do práce naši mladí hoši za vedení p. Karla Kučery ml. a zhotovili betonový kříž, upevnili na něm trnovou korunu a p. Appl Petr zhotovil mramorovou desku. Kříž byl posvěcen 27. června 1937 expositou za asistence dp. Fr. Kobzinka, faráře z Babic, a velké účasti lidu. Od září zavedeny pravidelné **dvoje služby boží** o nedělích a svátcích (o "8. a "9.), aby opravdu všichni farníci mohli býti službám božím přítomni. V duchovní zprávě od r. 1934 pomáhá dp. **Jan Zouhar**, emer. farář z Pržna. 21. září 1937 smutečnými bohoslužbami uctili jsme bolestnou nám všem **smrt presidenta Osoboditele T. G. Masaryka**. Na svátek sv. Václava posvěceny dvě nové bílé korouhve – dar rodiny Kučery, kamnáře – korouhve našich jinochů. Koncem roku opraven oltář Bolestné Panny Marie a sochy u hlavního oltáře a j. Kostel obohacen novými dary, skleněným benátským lustrem (pí. Neumanová), bílým zlatem vyšíváním ornátem (rod. Rybářova a sl. Šálená), fialové mešní roucho (spol. růžencový).

Za mého působení v Bílovicích dostal jsem tolik **darů pro kostel**, že nemohu ani všechny zde vypočítat. Každé vánoce byly svátky, kdy kostel dostával bohatého „ježíška“. Rodiny Petlachova, Štouračova, pí. řed. Kratochvílová, pí. Šurá, rod. Mikulova, Kotolova, Kozlova a Ježkova, katolické ženy a dívky, III. řád sv. Františka, růžencový spolek, sl. Schautová a Zapletalová, rod. Mrázkova, Kapitánova a Staňkova, Löffnerova, Šebkova, Macháčková, pí. Palova, rod. Frýzova pečují o vybavení kostela při každé příležitosti, ostatní pak pomáhají dary peněžními a prací pro čistotu a úpravu našeho chrámu a jeho okolí. Pí. Ant. Macháčková (čištění kostela), pí. Ant. Löffnerová (praní kostelního prádla), pí. Ros. Jelínková a M. Frýzová (květinová výzdoba oltářů). O park kolem kostela a květinové záhonky pečují pí. Drábková, pí. Lanková a pí. Löffnerová. Všem živým i mrtvým budiž Bůh věčným odplatitelem.

Z těch, kdož jednotu zakládali, žije dnes již jen p. Jan Julinek, býv. majitel mlýna. Všichni ostatní už odpočívají v Pánu. Budiž jim země lehkou. Noví nastoupili na jejich místa a půjdou s radostí **do nové práce v novém pětadvacetiletí**. Jsme tím povinni Bohu i vlasti!